

ΝΙΚΗΤΑ Γ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΚΑΜΠΑΝΑ  
ΤΟΥ  
“Α·Γ· ΝΙΚΟΛΑ,,

(Βιώματα και εμπειρίες)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ



ΑΘΗΝΑ 1986





ΝΙΚΗΤΑ Γ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 55804
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 3/9/2014
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.

# Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ

## “Α.Γ. ΝΙΚΟΛΑ,,

(Βιώματα και εμπειρίες)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ



ΑΘΗΝΑ 1986

Copyright:

**ΝΙΚΗΤΑΣ Γ. ΑΥΠΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ**  
**ΛΕΩΦ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 7 — ΚΕΡΚΥΡΑ**  
**ΤΗΛ. 30484**  
**ΑΘΗΝΑ: ΖΑ·Γ·ΜΗ 30**  
**ΤΗΛ. 8831158**

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΓΟΝΙΩΝ ΜΟΥ  
ΚΑΙ ΤΗΣ «ΚΥΡΑΣ»



## ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όταν ο άνθρωπος φτάσει στα εξήντα εφτά του χρόνια και εγκαταλείψει τη επαγγελματική του δραστηριότητα αρχίζει να ζει περισσότερο με τις αναμνήσεις του παρελθόντος, παρά με τη ζωντανή πραγματικότητα.

Και όταν οι αναμνήσεις αυτές ανάγονται σε γεγονότα συγκλονιστικά για τον τόπο του και καθοριστικά για το μέλλον του λαού στον οποίο ανήκει και ο ίδιος, τότε όσα συμβαίνουν γύρω του κάθε μέρα τον αφήνουν μάλλον αδιάφορο. Ίσως γιατί καταλαβαίνει πως μακροχρόνια δεν πρόκειται να έχουν επιπτώσεις σ' αυτόν. Δεν του μένει άλλωστε και πολύς καιρός ακόμα. Η δυσκολία δημιουργείται όταν θελήσει να εξιστορήσει τα γεγονότα αυτά.

Γιατί όσο καλή θέληση και αν έχει και όση προσπάθεια και αν καταβάλει για να πει την αλήθεια, πάντοτε ο υποκειμενικός παράγοντας θα παίξει καθοριστικό ρόλο στην εξιστόρηση των γεγονότων.

Το σωστότερο θα ήταν να πούμε πως «εξιστορώ τα γεγονότα όπως τα κατάλαβα εγώ». Το κύριο λοιπόν θέμα σ' αυτό το βιβλίο είναι η εξιστόρηση των γεγονότων του Εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα της κατοχής και ο εμφύλιος πόλεμος όπως τα κατάλαβα εγώ. Ίσως κάποιοι τα χαρακτηρίσουν ξαναζεσταμένο φαγητό. Πάντως το φαγητό αυτό είναι φτιαγμένο με αγνά υλικά. Δεν υπάρχει νοθεία.

Ένα άλλο θέμα είναι κάποιες αναμνήσεις από την παιδική και την εφηβική μου ηλικία. Οι αναμνήσεις αυτές είναι συνηφασμένες με κάποια αγαπημένα πρόσωπα που εί-

ναι πεθαμένα από καιρό καθώς και με κάποιους άλλους αγαπημένους ανθρώπους, που είναι πια χαμένοι σαν τους πεθαμένους, όπως θάλεγε και ο απαράμιλλος Αλεξανδρινός.

Οι αναμνήσεις αυτές είναι τόσο έντονες που σε πνίγουν καμιά φορά και νιώθεις κάποτε την ανάγκη να τις καταγράψεις κάπου για να λυτρωθείς.

Αν κάποιος αναγνώστης διαβάζοντας τις προσωπικές μου αναμνήσεις, αναπολήσει προσωπικά του βιώματα, θα είναι για μένα η μεγαλύτερη ικανοποίηση.

Το ταξίδι —για το οποίο μιλώ στο έργο— έγινε πράγματι κάποτε και τα γεγονότα του ταξιδιού, καθώς και οι άνθρωποι που αναφέρονται σ' αυτό, δεν είναι δημιουργήματα της φαντασίας. Μια κάποια αλλαγή των ονομάτων δεν αλλοιώνει την πραγματικότητα.

Ενδιάμεσα υπάρχουν και κάποιες προσωπικές σκέψεις σε θέματα τέχνης (μουσική, λογοτεχνία, ζωγραφική κλπ.). Οι σκέψεις αυτές δεν προέρχονται από ειδικό μελετητή, γι' αυτό και ζητώ την επιείκεια των ειδικών.

Η ευτράπελη παρεμβολή του Αρίστιππου και της Παρασκευούλας, ίσως να αποβλέπουν στην εκτόνωση του αναγνώστη.

Η προσαρμογή των γραφτών μου στο μονοτονικό σύστημα και η αντικατάσταση κάποιων καθαρευουσιάνικων λέξεων στη δημοτική —μοιραία συνέπεια μακροχρόνιας χρήσης της καθαρεύουσας— καθώς και η δακτυλογράφηση του έργου, έγιναν από τη δεσποινίδα Μαρία Περατινού. Η συμβολή της στην τελική μορφή του έργου υπήρξε αξιόλογη, γι' αυτό και την ευχαριστώ.

Δυστυχώς όμως ο τυπογραφικός δαίμονας αλλοίωσε κάπως το κείμενο με αναγραμματισμούς, ανορθογραφίες και διαστρεβλώσεις κυρίων ονομάτων. Λέξεις όπως CONFERENCIA, Λαβδακιδών, Μπρουνχίλδη, Ζήγκφριντ, Άτλερ, Λόρκα, Σδράβος, Παρθενώνα, κεντρώοι, συνυφασμένες και πολλές άλλες, καθώς και το επώνυμό μου στην 4η σελίδα έχουν ανάγκη την κατανόηση και επιείκεια του αναγνώστη για να διαβαστούν σωστά.

Ν.Γ.Λ.





## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

### ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΣΙΜΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ

Κάποτε το ταξίδι με λεωφορείο από τα Γιάννενα στην Ηγουμενίτσα αποτελούσε, ένα λίγο, πολύ, επικίνδυνο εγχείρημα. Δεν είχε γίνει ακόμα ο καινούργιος αυτοκινητόδρομος, ούτε κυκλοφορούσαν τα σύγχρονα λεωφορεία, που σε φέρνουν με άνεση στον προορισμό σου το πολύ σε μια ώρα. Τότε τα λεωφορεία ήταν σαράβαλα και διέτρεχες σε κάθε στιγμή τον κίνδυνο να σ' αφήσουν στη μέση του δρόμου.

Αλλά κι ο δρόμος βρισκόταν σε πρωτόγονη κατάσταση. Κατά το πλείστον χωματόδρομος, στενός, γεμάτος λακούβες, με συνεχείς κατολισθήσεις και με απότομα ανεβοκατεβάσματα. Κι έτσι το όχημα, εκεί που αγκομαχώντας ανέβαινε έναν ανήφορο μαχαίρι, σε μια στιγμή ήταν υποχρεωμένο να πάρει ένα φοβερό κατήφορο, οπότε τρέχοντας σα βολίδα διέτρεχε κάθε στιγμή τον κίνδυνο να βρεθεί στο ανεξερεύνητο βάθος της διπλανής χαράδρας. Αν μάλιστα η τύχη τάφερνε στραβά και συναντούσε σ' αυτά τα ανεβοκατεβάσματα ένα άλλο όχημα, που ερχόταν από την αντίθετη διεύθυνση, τότε οι ελπίδες επιβίωσης των επιβατών περιορίζονταν στο ελάχιστο. Τα πάντα στηρίζονταν στις επιδέξιες μανούβρες των δύο οδηγών, στην τυχαία φυσική σταθερότητα των άκρων του δρόμου και κατά κύριο λόγο στην επέμβαση κάποιου Αγίου, στη χάρη του οποίου έκαιγε

νυχθεμηρόν κάποιο καντήλι στα επικίνδυνα σημεία του δρόμου. Αν τώρα προσθέσεις σ' όλες αυτές τις ευοίωνες προϋποθέσεις του ταξιδιού, τους προκαθορισμένους σταθμούς σε κάθε κουτσοχώρι καθ' όλο το μήκος της διαδρομής, την υποχρεωτική στάθμευση στη Βροσίνα για φαγητό, την αντικατάσταση ενός λάστιχου που έσκασε και κάποιες άλλες απρόβλεπτες καθυστερήσεις, οι έξι ώρες ήταν το μικρότερο χρονικό όριο που μπορούσες να ελπίζεις ότι θα έφτανες στον προορισμό σου.

Αυτές ήταν οι τόσο αισιόδοξες πληροφορίες που έδωσε στο φίλο μας ο καλόβουλος πληροφοριοδότης του. Βέβαια παρέλειψε να του μιλήσει και για τις εσωλεωφορειακές οχλήσεις, τη σαρδελοποίηση των επιβατών και ιδιαίτερα τις αφόρητες αναθυμιάσεις που ήσαν φυσική συνέπεια της προαιώνιας αρετής των συμπατριωτών του φίλου μας ως απευθείας απογόνων των αρχαίων Σελλών. Η παράλειψη αυτή ίσως να οφείλετο στο ότι ο πληροφοριοδότης δεν ήξερε ότι η όσφρηση του φίλου μας μπορούσε να παραβληθεί μόνο με την όσφρηση ενός καλού λαγωνικού, το πιθανότερο όμως είναι να οφείλετο στην κοινή καταγωγή του πληροφοριοδότη με τους φορείς των αναθυμιάσεων.

Χωρίς να διαθέτει λοιπόν ο φίλος μας από φυσικού του αρκετό θάρρος και χωρίς να έχει και πολύ εμπιστοσύνη στην εύνοια της τύχης —γιατί πολλές ατυχίες του είχαν συμβεί τα τελευταία χρόνια— αποφάσισε να πραγματοποιήσει αυτό το ταξίδι πιεζόμενος από την ανάγκη να παρουσιαστεί έγκαιρα στη θέση του στην Κέρκυρα.

— Μήπως ξέρεις φίλε μου κατά πού πέφτει το πρακτορείο των λεωφορείων;

— Την ξέρεις την παλιά Ζωσιμαία;

— Μα εκεί έβγαλα το γυμνάσιο.

— Ε, λοιπόν στον ίδιο δρόμο, λίγο πιο πάνω από το

κτίριο σ' ένα στενό, ρώτησε κάποιον εκεί και θα το βρεις.

Την άλλη μέρα λοιπόν χαράματα- χαράματα, ο φίλος μας κουβαλώντας τις δύο πανάρχαιες βαλίτσες του βρέθηκε έξω από το κτίριο της Παλιάς Ζωσιμαίας.

— Ταλαίπωρη Ζωσιμαία! Πώς σε κατάντησαν ο χρόνος και οι άνθρωποι!

Στα παράθυρα, τα τζάμια αλλού σπασμένα, αλλού ανύπαρκτα. Οι σοφάδες πεσμένοι από τους τοίχους, οι σιδεριές από τις πόρτες και τα κάγκελα αλλού σπασμένες, αλλού στραβωμένες. Μέσα στις αυλές του σχολείου, πλίνθοι και κέραμοι ατάκτως ερριμένοι. Εδώ σαραβαλιασμένες σκηνές, εκεί πρόχειρα πλυντήρια. Πιο πέρα σωροί από στάχτες και μισοκαμμένα ξύλα, άθλια υπολείματα από φωτιές μαγειρείου. Κουρέλια από παλιά ρούχα, σαραβαλιασμένα παπούτσια και ό,τι άλλο μπορούσε να φαντασθεί ο νους του ανθρώπου ήταν συσσωρευμένα μέσα στις αυλές. Ήταν να κλαις με το κατάντημα αυτού του Σχολείου, που κάποτε ήταν το καύχημα στα Γιάννενα.

Η Γεραρά Ζωσιμαία!

Στην κατοχή τη χρησιμοποίησαν οι Γερμανοί για φυλακή των κρατουμένων τους. Αργότερα με την απελευθέρωση, χρησιμοποιήθηκε για τη στέγαση των ανταρτοπλήκτων στον εμφύλιο πόλεμο και να το κατάντημά της.

Πλήρης εξευτελισμός του σχολείου που γεννήθηκαν και φούντωσαν τα πρώτα όνειρα του φίλου μας. Εκεί σ' αυτές τις αυλές συνταίριαξε η φλόγα για τη μάθηση με τα πρώτα σκιρτήματα του ερωτικού πόθου. Στη γωνιά πιο κάτω περίμενε ο φίλος μας κάθε πρωί που θα περνούσε η Ξανθιά Γιαννιωτοπούλα με τα παράξενα μάτια. Και πόσο ταιριάζει αλίμονο αυτή τη στιγμή το σαραβαλιασμένο κτίριο με τα θρυμματισμένα όνειρα του φίλου μας. Εδώ σ' αυτή την αυλή είχε ανεβάσει μαζί με τους συμμαθητές του τους Πέρ-

σες του Αισχύλου το 1937. Σε ένα γαλλικό περιοδικό, την CONFERECIA, είχαν διαβάσει με κάθε λεπτομέρεια τη διδασκαλία του έργου από τους φοιτητές της Σορβόνης. Ακόμα και τη μουσική των χορικών είχε γραμμένη. Επάνω στη διδασκαλία αυτή στηρίχτηκε και το ανέβασμα του έργου εδώ. Και στη Γαλλία και εδώ το έργο παίχτηκε μόνο από άνδρες. Μόνο που οι Γάλλοι νομίζω το έπαιξαν στο αρχαίο κείμενο. Το ρόλο της Άτοσσας τον έπαιξε ο Λέανδρος Βρανούσης, ένας από τους αξιολογότερους φιλόλογους που έχουμε σήμερα στην Ελλάδα. Με αντικειμενικά κριτήρια το έργο είχε αρκετή επιτυχία. Μέσα στα πλαίσια βέβαια της σχολικής παράστασης. Να μη λέμε και μεγάλα λόγια.

Παίχτηκε δυστυχώς μπροστά στον σπυθαμιαίο Δικτάτορα και τους σφογγοκολάριούς του. Πώς θα μπορούσε αλήθεια ο Μεταξάς, αυλοκόλακας εξ απαλών ονύχων, να νιώσει το νόημα του έργου, όπου ο Αισχύλος με την άφταστη δεξιοτεχνία του διατραγωδώντας τη συμφορά των Περσών στη Σαλαμίνα, έμμεσα προβάλλει το μεγαλείο της Αθηναϊκής Δημοκρατίας του 5ου προ Χριστού αιώνα.

Ποιος; ο Μεταξάς; που διεκήρυσσε IN URBI ET ORBI πως το ιδεώδες πολίτευμα στην Αρχαία Ελλάδα ήταν η αριστοκρατική Σπάρτη!

Να και η αίθουσα διδασκαλίας της 6ης Γυμνασίου. Θυμάται ο φίλος μας πως εκείνη τη μέρα τους δίδασκε ο καθηγητής Αντιγόνη «Ακτίς αελίου το κάλλιστον φάος φανέν ποτ' εν Επταπύλω Θήβα» αρχίζει ο χορός το τραγούδι του στο απαράμιλλο αυτό δράμα, όπου οι αιώνιοι κανόνες της ηθικής και του Θείου Δικαίου συγκρούονται με τους πρόσκαιρους νόμους των ανθρώπων, φτιαγμένους τις πιο πολλές φορές για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα των κρατούντων. Και ακριβώς επάνω στη σύγκρουση αυτή ξεπηδάει το πνεύμα της θυσίας του ανθρώπου για χάρη των ιδανικών του. Η Αντιγόνη θυσιάζεται εκούσια γι' αυτά που πι-

στεύει και ασφαλώς η θυσία αυτή πρέπει να είναι η ύψιστη αρετή του ανθρώπου.

Αν θελήσουμε το πνεύμα της θυσίας να το μεταφέρουμε στα σημερινά μας δεδομένα, δεν θάπρεπε να θαυμάζουμε κάποιους πραγματικούς ιδεολόγους της Αριστεράς που πιστεύουν σε κάτι όπως πίστευε και η Αντιγόνη — ανεξάρτητα αν αυτό το κάτι είναι η αλήθεια ή όχι — και θυσιάζονται γι' αυτό; Μη μου πεις ότι βρίσκεις κάτι ανάλογο στην αντιπέρα όχθη; (Τέλος πάντων ίσως πιο κάτω μας δοθεί η ευκαιρία να αναλύσουμε πιο διεξοδικά το θέμα της θυσίας).

Σε κάποια στιγμή του μαθήματος, ανοίγει η πόρτα και εμφανίζεται ένας κύριος ψηλός, ασπρομάλλης με γυαλιά. Η παρουσία του αποπνέει πνευματικότητα. Αυτοσυστένεται. Ο κύριος Επιθεωρητής της Μέσης Εκπαίδευσης. Η φήμη τον έφερνε σπουδαγμένο επί χρόνια και χρόνια στη Γερμανία, με ευρύτατες σπουδές και πολυδιάστατη μόρφωση. Εδαφιαίες υποκλίσεις ο καθηγητής, γενικό σήκωμα οι μαθητές. Ήταν ακόμη η εποχή που η πνευματική ανωτερότητα ενέπνεε το σεβασμό.

— Τι διδάσκετε κύριε Καθηγητά;

— Την Αντιγόνη του Σοφοκλέους κύριε Επιθεωρητά.

Ο Επιθεωρητής σκέφτηκε για λίγο.

— Πράγματι, παιδιά μου, το έργο αυτό είναι από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα του ανθρωπίνου πνεύματος. Σε συναρπάζει τόσο με την πλοκή του όσο και με τα αιώνια διδάγματά του. Αλλά και τα χορικά του έργου αποτελούν πρότυπα λυρικού κάλλους. Τους ανέφερε το χορικό που μιλάει για τα καταπληκτικά επιτεύγματα του ανθρώπου «Πολλά τα δεινά κ' ουδέν ανθρώπου δεινότερον πέλλει...». Τους μίλησε πιο κάτω για το χορικό που μιλάει για τον έρωτα τον φτερωτό θεό που είναι ανίκητος στη Μάχη και εννου-

χεύει εν μαλακαίς παρειαίς νεάνιδος. Τους ανέφερε και πολλά αποσπάσματα από το έργο, αναλύοντας το καθένα με σοφία και γλαφυρότητα. Προχωρώντας τους ανέλυσε τον ορισμό της Τραγωδίας όπως τον διατύπωσε ο Αριστοτέλης. Τους μίλησε τέλος για την ύβρη που αποτελεί κυριαρχικό στοιχείο στην Αρχαία Τραγωδία. Κάθε ανθρώπινη πράξη που προκαλεί τον αποτροπιασμό και την απέχθεια και που αντιβαίνει στους αιώνιους θείους κανόνες που διέπουν μια οργανωμένη κοινωνία, αποτελεί ύβρη. Ύβρη είναι ο φόνος του Αγαμέμνονα από την Κλειταιμνήστρα και τον εραστή της, αλλά ύβρη είναι και ο φόνος της Κλειταιμνήστρας από το γιό της. Γι' αυτό και θα ξεσηκωθούν οι Εριννύες (Ευμενίδες τις λέει ο Τραγικός) που θα τον κυνηγούν τον Ορέστη και πρέπει να εμφανισθεί στον Άρειο Πάγο των Αθηνών για να βρει εξιλέωση. Ύβρη είναι και η αιμομιξία του Οιδίποδα με τη μάνα του έστω και αν αυτό έγινε ακούσια και αποτελεί ένα τραγικό παιγνίδι της ειμαρμένης. Αλλά και η απαγόρευση της ταφής του Πολυνείκη από τον Κρέοντα αποτελεί ύβρη για την Αθηναϊκή κοινωνία του 5ου αιώνα.

Η πλοκή των γεγονότων στο αρχαίο δράμα προκαλεί το έλεος και το φόβο στο θεατή και τελικά επέρχεται η κάθαρση του έργου. Και για παράδειγμα η κάθαρση στην Αντιγόνη επέρχεται με τις συμφορές που βρίσκουν τον Κρέοντα. Η αυτοκτονία του γιού του και της γυναίκας του. Και το έργο καταλήγει με τη σοφή σκέψη του ποιητή όπως την εκφράζει ο κορυφαίος του χορού: «Η φρόνηση είναι πρώτα απ' όλα το θεμέλιο της ευτυχίας. Γι' αυτό πρέπει να τιμούμε τους θεούς. Τα μεγάλα λόγια φέρνουν μεγάλες συμφορές στους κομπορρίμωτες. Κι αυτοί στα γεράματά τους, αφού τιμωρηθούν, βάζουν μυαλό».

Η γλαφυρότητα της ομιλίας του σοφού δασκάλου και η καθαρότητα της σκέψης του είχαν καθηλώσει τους μαθη-

τές στα θρανία τους. Το μάθημα μιας ώρας που άξιζε πιο πολύ από τα μαθήματα ολόκληρης της χρονιάς. Και σκέπτεται κανένα πόσο πιο επαγωγικό θα ήταν το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών αν αντί του συντακτικού και της γραμματικής μιας νεκρής πια γλώσσας, διδάσκονταν σε μετάφραση τα αρχαία συγγράμματα.

Σε κάποια στιγμή ο Επιθεωρητής ρωτάει:

— Θα ήθελα να μου πείτε παιδιά μου, αν στα νεώτερα χρόνια έχει να επιδείξει η Τέχνη κάτι παράλληλο με την αρχαία Τραγωδία όπου ο λόγος συνδέεται άρρηκτα με τη μελωδία.

Οι μαθητές σκέπτονται. Σε μια στιγμή σηκώνεται ο Δημητρός. Καλός μαθητής και καλός φίλος —μεγαλομέγνος στην Ιταλία— και ζητάει το λόγο με το θάρρος του Ευρωπαίου.

— Λέγε παιδί μου.

— Νομίζω πως η Ιταλική όπερα μπορεί να παραλληλισθεί με την αρχαία Τραγωδία γιατί και στα δύο υπάρχει και λόγος και μελωδία.

— Ναι, δε λέω... έκανε διστακτικός κάπως ο Επιθεωρητής, αλλά... και σταμάτησε εκεί.

Ο φίλος μας είχε διαβάσει την εποχή εκείνη κατά σύμπτωση κάποιο βιβλίο της Σοφίας Σπανούδη — μεγάλης μουσικοκριτικού της εποχής και λάτρης της Βαγνερικής μουσικής — που ανέλυε όλα τα έργα του Βάγνερ. Λίγο από περιέργεια, λίγο από φιλομάθεια, όλους τους ήρωες του Βάγνερ τους έπαιζε στα δάκτυλα, σα να ήταν αδέρφια και ξαδέρφια του. Ευκαιρία λοιπόν να κάνει τον έξυπνο στον Επιθεωρητή. Δεν ήταν άλλωστε και δύσκολο να καταλάβει κάποιος πού το πήγαινε ο Επιθεωρητής μια και όπως είπαμε σπούδαζε επί χρόνια στη Γερμανία.

Ζήτησε το λόγο.

— Λέγε παιδί μου.

— Νομίζω κύριε Επιθεωρητά πως αποτελεί βεβήλωση του αρχαίου λόγου αν τον παραλληλίσουμε με το Ιταλικό λιμπρέτο που είναι τόσο γελοίο και σε πλοκή και σε λόγια. Μόνο τα έργα του Βάγνερ θα μπορούσαν να παραλληλισθούν με την αρχαία Τραγωδία. Όπως ο αρχαίος Τραγωδός χρησιμοποίησε τους πανάρχαιους μύθους των Ατρείδων και των Λεβδακιδών και μ' αυτούς έπλασε την υπόθεση του έργου του, έτσι και ο Βάγνερ χρησιμοποίησε τους μύθους του Γερμανικού λαού. Το θεό Βοτάν, τις Βαλκυρίες και τη Βρουχλίδη, τον Σήγκμουντ και τον Ζήγκφριντ, τον Λόεγκριν και τον Πάρσιφαλ, τον Τριστάνο και την Ιζόλδη, τον Τανχώϋζερ και όλους τους άλλους μυθικούς ήρωες. Πλαισίωσε το λόγο με τη θεία του μουσική και έδωσε στην ανθρωπότητα το Βαγνερικό μουσικόδραμα που αποτελεί καύχημα του νεώτερου πολιτισμού.

Γυάλισαν τα μάτια του επιθεωρητή.

— Αυτό είναι παιδί μου! Μόνο το Βαγνερικό έργο σε λόγο και μελωδία μπορεί να παραβληθεί με την Αρχαία Τραγωδία. Δεν αρνούμαι βέβαια τη μουσικότητα του Ιταλικού Μπελ - Κάντο αλλά όταν μιλήσουμε για το λιμπρέτο της Ιταλικής Όπερας είναι να λυπάται κανένας τον Βέρντι, τον Μπελίνι, τον Πουτσίνι και όλη την πλειάδα των Ιταλών Μουσουργών που η γλυκιά τους μουσική είχε την ατυχία να συνδεθεί με τόσο γελοία λόγια. Μπράβο παιδί μου, θα πας μπροστά γιατί βλέπω πως το μυαλό σου παίρνει στροφές.

Είναι φανερό πως οι έπαινοι του επιθεωρητή προς το φίλο μας δεν στηρίζονταν σε κάποια βαθύτερη γνώση του Βαγνερικού έργου, αλλά απλώς σε μια τυχαία σύμπτωση. Μια παπαγαλίστικη αποστήθιση των ηρώων του Βάγνερ α-



πό το βιβλίο της Σοφίας Σπανούδη έδωσε την εντύπωση στον καλοκάγαθο επιθεωρητή, ότι είχε να κάνει με κάποια διάνοια.

Τα κόλπα αυτά ήταν συνηθισμένα τότε από τους μαθητές, για να εντυπωσιάσουν τον καθηγητή τους. Βέβαια με την πάροδο του χρόνου και ύστερα από μια βαθύτερη έρευνα του θέματος, διαπίστωσε ο φίλος μας πως ο παραλληλισμός της αρχαίας τραγωδίας με το Βαγνερικό μουσικό-δράμα ήταν τουλάχιστον ατυχής.

Στην αρχαία Τραγωδία κυριαρχεί ο λόγος ενώ η μελωδία αποτελεί βοηθητικό στοιχείο.

Αντίθετα στο Βαγνερικό μουσικό δράμα κυριαρχεί η μουσική και ο μύθος αποτελεί αναγκαίο παρακολούθημα.

— Αλλά και πιο πέρα ο αρχαίος Τραγικός ποιητής χρησιμοποιεί το μύθο σαν αφορμή για να παρουσιάσει τη δικιά του θέση επάνω στα μεγάλα προβλήματα της ζωής και μας δίνει αιώνια διδάγματα. Και οι τρεις μεγάλοι τραγικοί ποιητές (Αισχύλος, Σοφοκλής και Ευρυπίδης) μεταχειρίστηκαν το μύθο των Ατρείδων και τους ήρωές του (Αναμέμνονα, Κλειταιμνήστρα, Ηλέκτρα, Ορέστης και λοιπούς) — που ήταν άλλωστε γνωστός στο ευρύτερο κοινό — αλλά ο καθένας έδωσε τη δικιά του ερμηνεία και τις δικές του προεκτάσεις στα γεγονότα.

Αντίθετα ο Βάγνερ χρησιμοποιεί ατόφιους τους θρύλους του Γερμανικού λαού χωρίς να εμβαθύνει σε προβληματισμούς και πνευματικές ανατάσεις. Ύστερα λοιπόν από μια ωριμότερη σκέψη καταλήγει κανείς στο συμπέρασμα πως μόνο με το Σαιξπηρικό δράμα θα μπορέσουμε να παραλληλίσουμε την Αρχαία Τραγωδία. Ο Οιδίποδας μόνο με το βασιλιά Ληρ θα μπορούσε να παραλληλισθεί και η Αντιγόνη μόνο με την Κορντέλια μπορεί να συγκριθεί.

Και βέβαια ο Σαίξπηρ προχώρησε στη βυθομέτρηση

της ανθρώπινης ψυχής και κατέληξε στον 'Αμλετ όπου η εσωστρέφεια, η αμφισβήτηση και ο προβληματισμός —στοιχεία άγνωστα στο αρχαίο δράμα— απεικονίζουν τον σύγχρονο σκεπτόμενο άνθρωπο. Γιατί στο κάτω - κάτω στο αρχαίο δράμα, όταν κάποια στιγμή μπερδεύονταν τα πράγματα και δεν μπορούσε ο ποιητής να τα ξεμπλέξει παρουσιάζονταν ο απομηχανής θεός και τα τακτοποιούσε όλα ωραία και καλά.

Ο 'Αμλετ όμως —και κατ' επέκταση— ο σύγχρονος σκεπτόμενος άνθρωπος είναι υποχρεωμένος μόνος του χωρίς τη βοήθεια κανενός θεού να λύσει τα προβλήματα του εσωτερικού του κόσμου, προβλήματα πολύπλοκα και δυσεπίλυτα και εκεί είναι που πελαγοδρομεί και τα χάνει.

Ας ταφήσουμε όμως αυτό το θέμα γιατί είναι τεράστιο και δεν είναι στις προθέσεις μας να προχωρήσουμε πολύ βαθιά κι ας γυρίσουμε στο Σοφό επιθεωρητή με τη λατρεία του στο Βάγνερ που είχαν ασπρίσει τα μαλλιά του μελετώντας βιβλία και ακούγοντας τις μαγικές μελωδίες του Πάρσιφαλ —αγνός κι αυτός όπως ο ήρωας του έργου— αλλά που δεν κατάλαβε κάποιες απλές αλήθειες, ότι δηλαδή δεν είναι οι στροφές του μυαλού ουσιώδες στοιχείο για να πάει ο άνθρωπος μπροστά. Άλλοι είναι οι συντελεστές της επιτυχίας στη ζωή σήμερα και έπρεπε να ασπρίσουν και τα μαλλιά του φίλου μας για να τους μάθει και να τους προσδιορίσει με ακρίβεια.

Δεν θα ήταν λοιπόν άσχημο να τους αναλύσουμε εδώ, ίσως και βοηθήσουμε τους νεώτερους μαθητές της Ζωσιμαίας Σχολής —να καταλάβουν από γρήγορα το νόημα της Ζως— και να μη βαυκαλίζονται πως με τη μελέτη μόνο και τη διαρκή προσπάθεια για πνευματική ολοκλήρωση και τέτοια θα επιτύχουν στη ζωή.

Ένας λοιπόν από τους βασικούς συντελεστές της ε-

πιτυχίας είναι η κρυψήνοια και ο ελιγμός. Απεδείχθη δηλαδή πως αν δεν προσαρμόζεται κάθε φορά στις υπάρχουσες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, αλλά διακηρύσσει προς κάθε κατεύθυνση τις πεποιθήσεις σου χωρίς υποχωρήσεις δεν πρόκειται να δεις ήλιου πρόσωπο.

Εδώ θα χρειαστούμε έναν ετεροχρονισμό για να γίνουμε πιο κατανοητοί.

Θυμάται ο φίλος μας κάποια δεξίωση — το καλοκαίρι του '65 — στην Κέρκυρα — όπου από χρόνια ήταν πλέον εγκατεστημένος. Όλη η καλή κοινωνία ήταν συγκεντρωμένη εκεί. Μαζί κι ο φίλος μας παρείσακτος σαν η μυίγα μέσα στο γάλα.

Πριν λίγες μέρες ο Κοκός είχε στείλει τις τρεις επιστολές του στο Γεώργιο Παπανδρέου — Πρωθυπουργός τότε της Ελλάδας με μεγάλη πλειοψηφία. Και ο πιο ανίδεος καταλάβαινε — εάν ήταν καλόπιστος — πως οι επιστολές αυτές αποτελούσαν κατάφορη εκτροπή του Συντάγματος. Η εξουσία πηγάζει από το λαό. Ο νόμιμος εκπρόσωπος του λαού είναι η Βουλή που δίνει τη ψήφο εμπιστοσύνης στην Κυβέρνηση και τον Πρωθυπουργό της και συνεπώς η Κυβέρνηση και ο Πρωθυπουργός εκφράζουν τη θέληση του λαού. Ο ανώτατος άρχοντας επικυρώνει απλώς την πολιτική βούληση της Κυβέρνησης. Οιαδήποτε παρέμβαση του ανώτατου άρχοντα στην πολιτική γραμμή της Κυβέρνησης αποτελεί εκτροπή.

Αυτά τα πασίγνωστα πράγματα νόμισε ο φίλος μας ότι μπορεί να τα πει στη συγκέντρωση αυτή της καλής κοινωνίας. Αναψοκοκκίνησε εκθέτοντας τις απόψεις του, τον πήρε ο κατήφορος και δε σταματούσε. Δεν κατάλαβε πως μέσα στην αίθουσα είχε επικρατήσει μια παγωμάρα. Κανένας όμως δε μιλούσε. Όταν τελείωσε η συγκέντρωση έπιασε το αφτί του την κουβέντα κάποιων από τους συνδαιτημόνες.

«Αυτός μάτια μου είναι βέρος κουκουές».

Προφανώς επρόκειτο για το φίλο μας.

Τον καιρό εκείνο η ρετσινιά του κουκουέ ήταν το ευκολότερο πράγμα. Οποιαδήποτε παρέκκλιση από τη μισαλόδοξη γραμμή της άκρας δεξιάς ήταν κουκουεδισμός ή τουλάχιστον συνοδοιπορία που ήταν το ίδιο πράγμα. Το κόλπο αυτό — που χρησιμοποιήθηκε από τη δεξιά επί πολλά χρόνια — απέδωσε άφθονους καρπούς. Ήταν βλέπεις και ο μακαρίτης ο Χρήστος ο Ρώσσης στην Ασφάλεια που δεν ήθελε και πολύ να σε τυλίξει σε μια κόλλα χαρτί και πήγαινε ύστερα να τα ξεμπλέξεις. Τέλος πάντων. Βγαίνοντας από τη δεξίωση τον πιάνει το φίλο μας ο μακαρίτης ο κυρ - Νίκος Σ.

— Δε μου λες εσύ τον έξυπνο θέλεις να κάνεις;

— Γιατί κυρ - Νίκο μου τι έκανα;

— Σε ποιους ρε παιδί μου τα έλεγες αυτά προηγουμένως; Ξέρεις με ποιους είχες να κάνεις;

— Μα είπα τίποτα παράλογο;

— Παράλογα δεν ήταν και ἔγω συμφωνώ μαζί σου απόλυτα. Πρέπει όμως να ξέρεις πως οι περισσότεροι απ' αυτούς εκεί μέσα δεν είναι απλώς βασιλόφρονες, αυτοί ζουν ακόμα στην εποχή της ελέω θεού βασιλείας του Ὁθωνα.

— Δηλαδή κυρ - Νίκο μου την πάτησα;

— Και την πάτησες και γλίστρησες μάλιστα. Από δω και πέρα μην περιμένεις να πατήσει κανένας απ' αυτούς στο γραφείο σου.

Δεν είχε άδικο ο καημένος ο κυρ - Νίκος. Ἐκτοτε κατάλαβε ο φίλος μας και έβαλε την ουρά του κάτω από τα σκέλια γιατί ήθελε να ζήσει. Ἐτσι και με κάποιους κατάλληλους ελιγμούς κατόρθωσε να επιβιώσει για να μπορεί σήμερα να λέει τα σύκα σύκα και τη σκάφη σκάφη προς κάθε κατεύθυνση, κατά την άποψή του βέβαια.